УДК 27-1:27-46:111.32
DOI https://doi.org/10.31392/cult.alm.2026.3.8

**Рибидайло Дмитро Анатолійович,**
*аспірант*
*Карпатського університету імені Августина Волошина*
*orcid.org/0009-0008-7820-9628*
*dm.rybydailo@ukr.net*

# ФЕНОМЕН ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНОЇ ПРИНАЛЕЖНОСТІ У ХРИСТИЯНСЬКІЙ ТРАДИЦІЇ: МІЖ СОЦІАЛЬНИМ ЧЛЕНСТВОМ І ВНУТРІШНЬОЮ УЧАСТЮ

Стаття присвячена богословсько-філософському осмисленню феномена екзистенціальної приналежності до Церкви як одного з перспективних напрямів сучасної еклезіологічної думки. Актуальність дослідження зумовлена тим, що у сучасному богословському, релігієзнавчому та соціологічному дискурсі церковна приналежність розглядається переважно крізь призму інституційного членства, конфесійної ідентифікації або участі в релігійних практиках, тоді як внутрішній досвід причетності людини до церковного буття залишається недостатньо концептуалізованим. Метою дослідження є з'ясування богословських підстав осмислення екзистенціальної приналежності та виявлення її основних характеристик у контексті християнської традиції. Методологія дослідження поєднує біблійно-богословський, історико-богословський та герменевтичний підходи із залученням окремих елементів екзистенціальної феноменології. Особливу увагу приділено аналізу новозавітного поняття *κοινωνία* як біблійного підґрунтя для розуміння участі людини у житті Церкви та її причетності до Христа. У статті обґрунтовується теза про неможливість зведення екзистенціальної приналежності до формального членства, соціальної інтеграції чи конфесійної самоідентифікації. Показано, що зазначений феномен охоплює антропологічний, духовний і філософсько-теологічний виміри, які утворюють цілісну структуру церковного буття людини. Наукова новизна дослідження полягає у спробі концептуалізації поняття «екзистенціальна приналежність до Церкви» як самостійної богословської категорії, що дає змогу поєднати біблійне вчення про *κοινωνία* з еклезіологічними, антропологічними та екзистенційними аспектами церковного життя. Встановлено, що використання цієї категорії відкриває нові можливості для дослідження внутрішнього виміру церковної участі та сприяє подоланню редукції церковної приналежності до суто соціологічних або інституційних характеристик.

**Ключові слова:** екзистенціальна приналежність, Церква, еклезіологія, *κοινωνία*, церковна ідентичність, приналежність, участь, спільнота, особистість, онтологія, християнська антропологія, богослов'я спілкування, *communion ecclesiology*, екзистенціальна феноменологія, церковне буття.

**Rybydailo Dmytro,**
*Postgraduate Student*
*Augustyn Voloshyn Carpathian University*
*orcid.org/0009-0008-7820-9628*
*dm.rybydailo@ukr.net*

# THE PHENOMENON OF EXISTENTIAL BELONGING IN THE CHRISTIAN TRADITION: BETWEEN SOCIAL MEMBERSHIP AND LIVED PARTICIPATION

The article explores the phenomenon of existential belonging to the Church as one of the promising directions of contemporary ecclesiological thought. The aim of the study is to identify the theological foundations for understanding existential belonging and to determine its principal dimensions within the context of the Christian tradition. The methodology combines biblical-theological, historical-theological, and hermeneutical approaches

© Рибидайло Д. А., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

with selected insights from existential phenomenology. Particular attention is devoted to the New Testament concept of koinonia as a foundation for understanding belonging within the ecclesial community. The study demonstrates that existential belonging cannot be reduced to formal membership or social identification but should be understood as an inwardly experienced participation in Christ and in the life of the Church. It is argued that this phenomenon encompasses anthropological, spiritual, and philosophical-theological dimensions, whose interaction allows belonging to be interpreted as an integral mode of human existence within the ecclesial community. The findings indicate that the concept of existential belonging offers new perspectives for contemporary ecclesiological reflection by overcoming the reduction of ecclesial belonging to exclusively institutional or sociological categories.

**Key words:** existential belonging, Church, ecclesiology, koinonia, ecclesial identity, belonging, participation, community, personhood, ontology, Christian anthropology, theology of communion, communion ecclesiology, existential phenomenology, ecclesial being.

**Постановка проблеми.** У сучасній гуманітарній та богословській думці церковна приналежність переважно постає як явище, що описується через категорії членства, ідентичності та участі у спільноті. У центрі уваги таких досліджень перебувають форми членства, участь у богослужбовому житті, конфесійна самоідентифікація та механізми функціонування релігійних спільнот. Водночас внутрішній, екзистенційний вимір приналежності, пов'язаний з переживанням людиною своєї участі у церковному бутті, у сучасному богословському дискурсі ще не отримав достатньо концептуалізованого вигляду. Особливої актуальності згадана проблематика набуває в умовах поширення індивідуалізації релігійного досвіду та послаблення традиційних форм церковної участі. Нерідко формальна належність до церковної спільноти не супроводжується переживанням внутрішньої причетності до неї, тоді як прагнення до духовної спільності може існувати поза межами усталених інституційних практик. Така ситуація виявляє необхідність переосмислення приналежності не лише як соціального факту, але й як екзистенціально значущого способу буття людини.

У зв'язку з цим постає наукова проблема визначення змісту екзистенціальної приналежності та з'ясування її місця в системі християнського богословського мислення. Особливого значення набуває аналіз співвідношення новозавітного поняття *κοινωνία* та сучасних підходів до розуміння внутрішньої участі людини у житті Церкви.

**Метою статті** є богословсько-філософське осмислення феномена екзистенціальної приналежності у християнській традиції шляхом аналізу новозавітного поняття *κοινωνία* та виявлення його значення для розуміння внутрішнього виміру участі людини у церковній спільноті. Для досягнення поставленої мети передбачається виконання таких завдань: 1) проаналізувати біблійні та богословські підстави поняття *κοινωνία*; 2) розмежувати соціальний та екзистенційний виміри церковної приналежності; 3) окреслити основні антропологічні, духовні та філософсько-теологічні характеристики екзистенціальної приналежності; 4) визначити евристичний потенціал цього поняття для сучасних еклезіологічних досліджень.

**Виклад основного матеріалу.** У сучасному богословському та релігієзнавчому дискурсі приналежність до Церкви найчастіше описується через категорії членства, участі у богослужбовому житті або конфесійної ідентичності. Проте такі підходи не завжди здатні пояснити внутрішній досвід людини, яка переживає або, навпаки, не переживає своєї причетності до церковної спільноти. У зв'язку з цим підвищеної ваги набуває екзистенційний вимір приналежності, що стосується особистісного переживання участі у житті Церкви. Особливого значення у пошуках богословських підстав для осмислення екзистенціальної приналежності набуває новозавітна категорія *κοινωνία*, де поєднується досвід єдності з Христом та спільності між віруючими (da Silva, 2016, p. 325).

У Першому Посланні до коринтян ап. Павло формулює базове онтологічне запитання: «Чаша благословення <…? чи не *спільнота* (синод. пер. «приобщение») то Крови Христової? Хліб, який ломимо, чи не *спільнота* («приобщение») Тіла Христового?» (1 Кор. 10:16). Українські та інші слов'янські переклади нерідко відтворюють цей термін неоднаково, що може як розширювати, так і звужувати його смислове поле. Отже, звернення до грецького оригіналу є принциповим. У біблійній традиції *κοινωνία* означає участь у Христі (1 Кор. 1:9),

участь у спільноті братів і сестер (Дії 2:42; 1 Ів. 1:3–7), а також причетність до страждань і радостей іншого (2 Кор. 1:7; Флп. 4:14). Отже, вже у Новому Заповіті *κοινωνία* одночасно охоплює як вертикальний, так і горизонтальний виміри – участь у житті Бога і взаємну приналежність членів церковної громади відповідно. Ця подвійність *κοινωνίας* становить богословський фундамент подальшого аналізу екзистенціальної приналежності (Cifford, 2009, p. 358).

Попри таке розуміння церковної спільності, в історії християнства приналежність нерідко набувала переважно соціальних та інституційних форм. Первинні групи віруючих, що гуртувалися навколо досвіду «учнівства» та «братерства», з часом набували рис громади: парафії чи дієцезії, далі – інституційної структури з чітко організованим єпископсько-пресвітерським управлінням, а згодом – елементів етнічної самоідентифікації та навіть церковно-державної симфонії. Ці трансформації формували соціальний портрет Церкви і неминуче накладали відбиток на суспільний бік християнської приналежності. Саме тому соціологічні, культурологічні та релігієзнавчі аспекти приналежності сьогодні є вивченими доволі ґрунтовно. Натомість екзистенційний вимір приналежності, попри свою постійну присутність у житті Церкви, часто залишався на периферії богословської рефлексії. Цю напругу чітко формулює православний богослов Іоанн Зізіулас: «Людство, або соціологія, могло боротися стільки, скільки хотіло, щоб підтвердити важливість і значущість людини. Однак філософи-екзистенціалісти показують у наші дні – з інтелектуальною чесністю, яка робить їх гідними ймення філософа, – що, говорячи по-людському, особистість як абсолютна онтологічна свобода залишається пошуком без завершення» (Zizioulas, 1985, p. 44). Інакше кажучи, проблема церковної приналежності не може бути вичерпно пояснена лише через соціальні механізми інтеграції особистості до спільноти. Разом із зовнішніми формами участі постає питання про внутрішній вимір приналежності, у якому людина не тільки належить до Церкви, але й усвідомлює та переживає цю належність як складову частину власного буття.

Одним з богословів, хто особливо наголошував на зв'язку між участю у Христі та церковною спільністю, був Анрі де Любак. У своїх працях він послідовно обґрунтовує розуміння Церкви не як сукупності індивідів, об'єднаних спільними переконаннями чи практиками, а як містичної реальності, що виникає з участі у Христі та реалізується в євхаристійному спілкуванні (de Lubac, 1988). У цьому контексті *κοινωνία* постає не лише як форма міжособистісних відносин, але і як онтологічна участь у житті Христа, що конституює Церкву як Його Тіло (Hahnenberg, 2005, p. 25). Водночас така участь поєднує вертикальний вимір єдності з Богом і горизонтальний вимір братерського спілкування між віруючими (Rosenius & Lundmark, 2026). Саме тому еклезіологічна думка де Любака становить важливе підґрунтя для сучасного осмислення феномена екзистенціальної приналежності до Церкви, яка не зводиться лише до інституційного членства, а виявляється як спосіб буття людини у спільноті, заснованій на причетності до Христа (Pius XII, 1943).

Загалом католицьке богословське осмислення церковної спільності спирається на новозавітне розуміння *συμμετοχή* та *κοινωνία* як участі у житті Христа. *Κοινωνία* у цьому сенсі виходить за межі звичайного «спілкування» чи інформаційного обміну – вона окреслює внутрішню причетність людини до Христа та церковної спільноти (Doyle, 1997, p. 472). Хоча сама по собі *κοινωνία* не виступає самостійним предметом дослідження нашої статті, вона становить важливий біблійно-богословський горизонт для осмислення екзистенціальної приналежності. Якщо вона передає собою реальність участі у Христі та спільності між віруючими, то поняття екзистенціальної приналежності дає змогу зосередити увагу на тому, яким чином ця реальність переживається, усвідомлюється та стає складовою частиною особистісного самовизначення віруючого. У цьому контексті церковна приналежність постає як спосіб буття людини у спільноті, що ґрунтується на її причетності до Христа, а не лише як соціальний або інституційний факт (Heidegger, 2008).

Важливо визнавати, що межа між соціальною та екзистенціальною приналежністю завжди була умовною – внутрішній досвід приналежності проявляється у соціальному контексті. Проте акценти цих вимірів істотно відрізняються. Соціальна приналежність зосереджена на зовнішніх виявах – участі

у літургійному житті, церковному членстві, виконанні зобов'язань, статусі у громаді тощо. Екзистенціальна ж приналежність концентрується на внутрішніх переживаннях, які можуть не збігатися з формальним становищем людини. Так, у сучасному контексті нерідко трапляється, коли людина формально належить до релігійної спільноти, але не відчуває своєї участі в ній, і навіть не вважає це проблемою. І навпаки: інша людина може глибоко переживати свою приналежність до Церкви, прагнути *κοινωνίί*, усвідомлювати її значення й наслідки, але залишатися поза офіційними рамками воцерковленості. (Flanagan, 2013, p. 62). Водночас відмінність між соціальною та екзистенціальною приналежністю полягає не лише у співвідношенні зовнішнього й внутрішнього вимірів людського досвіду. Соціально-культурологічні підходи здебільшого розглядають приналежність як форму інтеграції особистості до певної групи, спільноти чи системи цінностей. У такому разі дослідницька увага зосереджується на механізмах самоідентифікації, колективної пам'яті, соціальної взаємодії та підтримання групової єдності. Натомість екзистенціальна приналежність стосується того, яким чином людина переживає та осмислює свою належність до церковної спільноти. У центрі перебуває питання про те, яким чином участь людини у спільноті впливає на її самоусвідомлення, життєві орієнтири, систему смислів та розуміння власного буття. З цієї причини екзистенціальна приналежність не може бути повністю виміряна критеріями соціальної участі або інституційної інтеграції, оскільки зовнішня включеність до церковної спільноти сама по собі ще не гарантує переживання її як простору власного буття. Водночас можливою є ситуація, коли прагнення до церковної *κοινωνίί* та усвідомлення своєї причетності до неї можуть передувати повноцінній інтеграції в усталені форми церковного життя або не збігатися з нею.

Показовим у цьому сенсі є феномен, відомий під назвою *Emerging Church* – постденомінаційний протестантський рух, сформований наприкінці XX – початку XXI ст. у контексті постмодерних культурних зрушень. Представники руху наголошують на необхідності інкультурації християнства у постмодерний світ, відмові від жорстко інституціоналізованих форм церковності, розвитку гнучких форм спільнотності, наративного богослов'я та емоційно-екзистенційної моделі віри. Попри свою різнорідність, рух характеризується прагненням підкреслити автентичність віри, міжособистісну спільність та недовіру до традиційних структур влади й авторитету. У цьому контексті *Emerging Church* становить показовий приклад того, як пошук безпосередньо переживаної участі та спільності може вступати в напругу з усталеними інституційними формами церковного життя. Саме тому цей феномен демонструє, що потреба в екзистенціальній приналежності здатна зберігатися навіть тоді, коли традиційні механізми церковної інтеграції втрачають для частини віруючих свою переконливість (Bell, 2021, p. 248).

Отже, обидва різновиди приналежності мають точки перетину, оскільки стосуються взаємодії особи зі спільнотою та відчуття участі у «більшому цілому». Проте їхня пріоритетність різна: соціальна приналежність репрезентує інституційно закріплену участь, тоді як екзистенціальна – внутрішнє усвідомлення людиною тих зв'язків, що формують її ідентичність і вбудовують її життя у Божий задум, зокрема у контексті церковної спільноти.

У сучасному філософсько-богословському дискурсі поняття екзистенціальної приналежності поки що не отримало статусу усталеного визначення. Проте саме його неформалізованість відкриває можливості для нового концептуального осмислення внутрішнього досвіду людини-християнина та її взаємодії із спільнотою. Екзистенціальна приналежність окреслює глибинний особистісний зв'язок, який не зводиться до соціальних, культурних чи інституційних чинників, і водночас визначає спосіб участі людини у церковному житті. Саме тому цей термін може слугувати концептуальною рамкою для систематизації феномена, який досі залишався поза межами чіткого богословського визначення (Hoover, 2017).

Під екзистенціальною приналежністю до Церкви пропонується розуміти спосіб буття особистості у церковній спільноті, що ґрунтується на її причетності до Христа та виявляється у внутрішньо переживаній і прийнятій участі в житті Церкви, формуванні церковної ідентичності та особистісному самовизначенні. В умовах зростання індивідуалізму та секуляризації,

коли традиційні форми церковної участі втрачають переконливість, звернення до цього поняття дає змогу виявити внутрішні механізми формування церковної ідентичності та мотивації віри. Попри відсутність усталеного статусу в сучасному богословському дискурсі, термін «екзистенціальна приналежність» може слугувати аналітичною категорією для дослідження внутрішнього виміру церковного буття, участі та самоусвідомлення віруючого. Завдяки цьому його застосування не обмежується окремими конфесійними моделями, а відкриває можливості для осмислення феномена приналежності в широкому спектрі еклезіологічних, антропологічних та богословських контекстів (Lubardić, 2011).

Екзистенціальна приналежність має багатовимірний характер (Lennan, 2007, p. 32). Витоки її сягають глибинних духовних, філософських, релігійних, культурних та морально-етичних парадигм мислення, що формувалися упродовж тривалої історії людської рефлексії. Отже, йдеться про явище з виразним світоглядним підґрунтям. Задля попереднього окреслення аналітичного горизонту цього дослідження доцільно виокремити кілька ключових вимірів осмислення феномена екзистенціальної приналежності (Lennan, 2007). У цьому контексті евристичний потенціал має трансцендентально-теологічна антропологія Карла Ранера, у межах якої людський досвід, духовне самовизначення та богословське осмислення постають як взаємопов'язані аспекти єдиного процесу людського існування, відкритого до Божого самоповідомлення (Rahner, 1978; Rahner, 1994). З огляду на це екзистенціальна приналежність може бути розглянута щонайменше в антропологічному, духовному та філософсько-теологічному вимірах, які, хоча й підлягають аналітичному розрізненню, у реальному досвіді церковного буття утворюють цілісну єдність.

Антропологічний вимір екзистенціальної приналежності пов'язаний з розкриттям природи людини як істоти, що перебуває у постійному пошуку спільності (*κοινωνία*, «приобщение») та спільноти. У цьому контексті антропологія зосереджується на базових екзистенційних потребах людини – осягненні смислу життя і взаємодії, формуванні автентичної ідентичності, подоланні відчуження та переживанні екзистенційної тривоги, зокрема перед смертю або загрозою соціальної ізоляції. Так, приналежність постає не як вторинна соціальна характеристика, а як фундаментальна антропологічна потреба, націлена на визнання, участь та включеність у ширший життєвий контекст тощо. Саме через взаємодію з іншими людина здатна осмислювати власне буття і вибудовувати, згідно з ідеєю Сартра, найбільш цілісне розуміння себе й свого місця у світі, відкривати нові горизонти саморозуміння і самоусвідомлення (Sartre, 1956).

Духовний вимір екзистенціальної приналежності пов'язаний з переживанням екзистенційної тривоги та пошуком смислу, що супроводжують людину в умовах усвідомлення її власної скінченності, можливості ізоляції та відчуження. Усвідомлення екзистенціальної приналежності відкриває людині шляхи подолання внутрішньої самотності та духовної спустошеності, які постають наслідком втрати значущих життєвих орієнтирів. У християнській традиції цей вимір знаходить своє найповніше вираження у досвіді приналежності до Бога і Богові, що здійснюється через Христа й у Христі. Така приналежність може бути означена як первинний духовний зв'язок, який розкриває глибинний екзистенційний вимір віри. Саме віра, як жива форма цього зв'язку, постає базовим джерелом смислу, а наслідком її стає включеність людини до церковної спільноти. Церква у цьому розумінні виступає простором духовної єдності, в межах якого людина – через спільність з іншими – здатна віднаходити та утверджувати власну ідентичність. Таке розуміння Церкви певною мірою відтворює еклезіологічну у перспективу Августина Гіпонського, представлену у *De civitate Dei*, де Церква постає як історично присутня, але есхатологічно зорієнтована спільнота – видимий образ Граду Божого. Її єдність ґрунтується на любові до Бога (*amor Dei*), яка долає замкненість людини у собі (*amor sui*) та уможливлює становлення справжньої особистісної ідентичності у співбутті з іншими (Augustine, 1998).

Філософсько-теологічний вимір екзистенціальної приналежності стосується осмислення приналежності як фундаментальної категорії людського буття у філософській і богословській рефлексії. Упродовж історії західного мислення спільнота розглядалася як необхідна умова повноцінного та осмисленого людського

життя, хоча акценти цього осмислення змінювалися залежно від епохи та інтелектуального контексту. У християнській теології ця інтуїція набуває особливого значення, оскільки центральним простором людської приналежності виступає Церква – спільнота віруючих, об'єднаних у своєму зв'язку з Богом. Саме в межах осмислення церковної спільноти філософсько-теологічний дискурс зосереджується на питаннях подолання відчуження, формування спільної ідентичності та поєднання особистої віри з колективним церковним буттям.

Окреслені антропологічний, духовний та філософсько-теологічний виміри не існують ізольовано, а перебувають у тісній взаємодії, взаємно доповнюють та уточнюють один одного. У цій багатовимірності екзистенціальна приналежність постає як цілісний феномен, що охоплює внутрішній досвід людини, її духовні пошуки та способи концептуального осмислення церковної спільноти. Такий підхід дає змогу уникнути редукції приналежності до суто соціальних або психологічних характеристик, відкриває простір для її комплексного богословського аналізу.

**Висновки.** Проведений аналіз дає змогу стверджувати, що новозавітне поняття *κοινωνία* становить важливе богословське підґрунтя для осмислення феномена екзистенціальної приналежності. У біблійній традиції *κοινωνία* виражає не лише спільність між віруючими, але й онтологічну участь людини у Христі, поєднуючи вертикальний вимір відносин із Богом та горизонтальний вимір церковної спільноти. Встановлено, що екзистенціальна приналежність не може бути зведена до формального членства або інституційної участі у житті Церкви. Вона являє собою внутрішньо переживаний досвід причетності, який визначає спосіб самоусвідомлення людини, формує її ідентичність та надає смислової цілісності її буттю у церковній спільноті. Дослідження також показало, що екзистенціальна приналежність має багатовимірний характер і може бути осмислена в антропологічному, духовному та філософсько-теологічному вимірах. Їхня взаємодія дає змогу розглядати приналежність як цілісний феномен, що охоплює як внутрішній досвід віруючого, так і його включеність у життя Церкви. Таким чином, поняття екзистенціальної приналежності має значний евристичний потенціал для сучасних богословських досліджень, оскільки відкриває нові можливості для аналізу внутрішнього виміру церковного буття та подолання редукції приналежності до виключно соціологічних або інституційних характеристик.

**Перспективи подальших досліджень.** Перспективним напрямом подальших досліджень є застосування категорії екзистенціальної приналежності до аналізу різних форм релігійної, культурної та суспільної спільнотності. Подальшого осмислення потребує питання про те, яким чином внутрішньо переживана приналежність впливає на формування ідентичності, системи цінностей та способів самоусвідомлення особистості в умовах сучасних соціокультурних трансформацій. Особливий інтерес становить дослідження взаємодії між інституційними формами участі та екзистенціальним переживанням приналежності як у різних християнських традиціях, так і в ширшому контексті спільнот, об'єднаних спільними переконаннями, практиками чи світоглядними орієнтирами.

**Список використаних джерел:**

Augustine. (1998). The city of God against the pagans (R.W. Dyson, Trans.). Cambridge University Press. (Original work published, 413–426).

Bell C. J. M. (2021). Witness-in-communion: A theology of existence to essence during the pandemic. *Theology*, 124 (4), 244–251. https://doi.org/10.1177/0040571X211028948.

Clifford C. (2009). Review of Koinonia and the quest for an ecumenical ecclesiology: From foundations through dialogue to symbolic competence for communionality, by L.F. Fuchs. *The Ecumenical Review*, 61 (3), 357–359. https://doi.org/10.1111/j.1758-6623.2009.00032_4.x.

da Silva R. A. (2016). Comunhão: breve estudo da utilização do termo *koinonia* na cultura helênica e sua incorporação no âmbito cristão do Novo Testamento e Patrístico. *Revista Eletrônica Espaço Teológico*, 10 (17), 321–328. https://doi.org/10.23925/2177-952X.2016v10i17p321-328.

de Lubac H. (1988). Catholicism: Christ and the common destiny of man (L. C. Sheppard & E. Englund, Trans.). Ignatius Press. (Original work published 1938).

Doyle D. M. (1997). Journet, Congar, and the roots of communion ecclesiology. *Theological Studies*, 58 (3), 461–479. https://doi.org/10.1177/004056399705800304.

Flanagan B. P. (2013). Communion ecclesiologies as contextual theologies. *Horizons*, 40 (1), 53–70. https://doi.org/10.1017/hor.2013.38.

Hahnenberg E. P. (2005). The mystical body of Christ and communion ecclesiology: Historical parallels. *Irish Theological Quarterly*, 70 (1), 3–30. https://doi.org/10.1177/002114000507000101.

Heidegger M. (2008). Being and time (J. Macquarrie & E. Robinson, Trans.). Harper Perennial Modern Classics. (Original work published 1927).

Hoover B. C. (2017). A place for communion: Reflections on an ecclesiology of parish life. *Theological Studies*, 78 (4), 825–849. https://doi.org/10.1177/0040563917731746.

Karttunen T. (2024). Participation in the Triune God and communion ecclesiology. *Religions*, 15 (8), Article 921. https://doi.org/10.3390/rel15080921.

Lennan R. (2007). Communion ecclesiology: Foundations, critiques, and affirmations. *Pacifica: Australasian Theological Studies*, 20 (1), 24–39. https://doi.org/10.1177/1030570X0702000102.

Lubardić B. (2011). Orthodox theology of personhood: A critical overview (Part 1). *The Expository Times*, 122 (11), 521–530. https://doi.org/10.1177/0014524611410281.

McDonnell K. (1988). Communion ecclesiology and baptism in the Spirit: Tertullian and the early Church. *Theological Studies*, 49 (4), 671–693. https://doi.org/10.1177/004056398804900404.

Pius XII. (1943, June 29). *Mystici Corporis Christi: Encyclical on the Mystical Body of Christ*. The Holy See. https://www.vatican.va/content/pius-xii/en/encyclicals/documents/hf_p-xii_enc_29061943_mystici-corporis-christi.html.

Rahner K. (1978). Foundations of Christian faith: An introduction to the idea of Christianity (W.V. Dych, Trans.). Crossroad.

Rahner K. (1994). Hearers of the word (M. Richards, Trans.). Continuum. (Original work published 1941).

Rosenius M., & Lundmark M. (2026). The Church as mystical communion: An interdisciplinary analysis of three ecclesiological cases. *Studia Theologica – Nordic Journal of Theology*, 1–17. https://doi.org/10.1080/0039338X.2026.2642652.

Sartre J.-P. (1956). Being and nothingness: An essay on phenomenological ontology (H. E. Barnes, Trans.). Philosophical Library. (Original work published 1943).

Zizioulas J. D. (1985). Being as communion: Studies in personhood and the Church. Darton, Longman & Todd.

## References:

Augustine. (1998). *The city of God against the pagans* (R.W. Dyson, Trans.). Cambridge University Press. (Original work published ca. 413–426) [in English].

Bell, C. J. M. (2021). Witness-in-communion: A theology of existence to essence during the pandemic. *Theology, 124* (4), 244–251. https://doi.org/10.1177/0040571X211028948 [in English].

Clifford, C. (2009). Review of *Koinonia and the quest for an ecumenical ecclesiology: From foundations through dialogue to symbolic competence for communionality*, by L. F. Fuchs. *The Ecumenical Review, 61* (3), 357–359. https://doi.org/10.1111/j.1758-6623.2009.00032_4.x [in English].

da Silva, R. A. (2016). Comunhão: breve estudo da utilização do termo *koinonia* na cultura helênica e sua incorporação no âmbito cristão do Novo Testamento e Patrístico. *Revista Eletrônica Espaço Teológico, 10* (17), 321–328. https://doi.org/10.23925/2177-952X.2016v10i17p321-328 [in Portuguese].

de Lubac, H. (1988). Catholicism: Christ and the common destiny of man (L. C. Sheppard & E. Englund, Trans.). Ignatius Press. (Original work published 1938) [in English].

Doyle, D. M. (1997). Journet, Congar, and the roots of communion ecclesiology. *Theological Studies, 58* (3), 461–479. https://doi.org/10.1177/004056399705800304 [in English].

Flanagan, B. P. (2013). Communion ecclesiologies as contextual theologies. *Horizons, 40* (1), 53–70. https://doi.org/10.1017/hor.2013.38 [in English].

Hahnenberg, E. P. (2005). The mystical body of Christ and communion ecclesiology: Historical parallels. *Irish Theological Quarterly, 70* (1), 3–30. https://doi.org/10.1177/002114000507000101 [in English].

Heidegger, M. (2008). *Being and time* (J. Macquarrie & E. Robinson, Trans.). Harper Perennial Modern Classics. (Original work published 1927) [in English].

Hoover, B. C. (2017). A place for communion: Reflections on an ecclesiology of parish life. *Theological Studies, 78* (4), 825–849. https://doi.org/10.1177/0040563917731746 [in English].

Karttunen, T. (2024). Participation in the Triune God and communion ecclesiology. *Religions, 15* (8), Article 921. https://doi.org/10.3390/rel15080921 [in English].

Lennan, R. (2007). Communion ecclesiology: Foundations, critiques, and affirmations. *Pacifica: Australasian Theological Studies, 20* (1), 24–39. https://doi.org/10.1177/1030570X0702000102 [in English].

Lubardić, B. (2011). Orthodox theology of personhood: A critical overview (Part 1). *The Expository Times, 122* (11), 521–530. https://doi.org/10.1177/0014524611410281 [in English].

McDonnell, K. (1988). Communion ecclesiology and baptism in the Spirit: Tertullian and the early Church. *Theological Studies, 49* (4), 671–693. https://doi.org/10.1177/004056398804900404 [in English].

Pius XII. (1943, June 29). *Mystici Corporis Christi: Encyclical on the Mystical Body of Christ*. The Holy See. https://www.vatican.va/content/pius-xii/en/encyclicals/documents/hf_p-xii_enc_29061943_mystici-corporis-christi.html [in English].

Rahner, K. (1978). *Foundations of Christian faith: An introduction to the idea of Christianity* (W. V. Dych, Trans.). Crossroad [in English].

Rahner, K. (1994). *Hearers of the word* (M. Richards, Trans.). Continuum. (Original work published 1941) [in English].

Rosenius, M., & Lundmark, M. (2026). The Church as mystical communion: An interdisciplinary analysis of three ecclesiological cases. *Studia Theologica – Nordic Journal of Theology*, 1–17. https://doi.org/10.1080/0039338X.2026.2642652 [in English].

Sartre, J.-P. (1956). *Being and nothingness: An essay on phenomenological ontology* (H. E. Barnes, Trans.). Philosophical Library. (Original work published 1943) [in English].

Zizioulas, J. D. (1985). *Being as communion: Studies in personhood and the Church*. Darton, Longman & Todd [in English].

Дата першого надходження статті до видання: 15.07.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 25.08.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 27.10.2026